

דבר תורה לשבת

מאת הרב גור גלון

פרשת בלק

שלושה עקרונות מסיפור האתון

בלעם הולך בשמחה ובהתלהבות לקלל את ישראל, אמנם הוא יודע שכל מה שהוא ידבר הוא על פי ה', אך הוא בטוח בליבו שיוכל לתמרן את הקב"ה, ולקלל את ישראל.

ואז בדרך מתרחש אירוע מוזר, וכך מתארת אותו התורה:

ויחר אף אלוקים כי הולך הוא ויטייב מלאך ה' בדרך לשטן לו והוא רוכב על אתנו ושני נעריו עמו, ותרא האתון את מלאך ה'

ניצב בדרך וחרבו שלופה בידו ותט האתון מן הדרך ותלך בשדה,

ויך בלעם את האתון להטותה הדרך.

ויעמד מלאך ה' במשעול הכרמים גדר מזה וגדר מזה ותרא האתון את מלאך ה' ותלחץ אל הקיר ותלחץ את רגל בלעם אל

הקיר ויסף להכותה.

ויוסף מלאך ה' עבור ויעמד במקום צר אשר אין דרך לנטות ימין ושמאל ותרא האתון את מלאך ה' ותרבץ תחת בלעם, ויחר אף

בלעם ויך את האתון במקל.

ויפתח ה' את פי האתון ותאמר לבלעם מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים? ויאמר בלעם לאתון כי התעללת בי לו יש

חרב בידי כי עתה הרגתיך, ותאמר האתון אל בלעם הלוא אנכי אתונך אשר רכבת עלי מעודך עד היום הזה ההסכן הסכנתי

לעשות לך כה? ויאמר לא.

ויגל ה' את עיני בלעם וירא את מלאך ה' ניצב בדרך וחרבו שלופה בידו ויקד וישתחו לאפיו ויאמר אליו מלאך ה' על מה הכית

את אתונך זה שלוש רגלים הנה אנכי יצאתי לשטן כי ירט הדרך לנגדי, ותראני האתון ותט לפני זה שלש רגלים, אולי נטתה

מפני כי עתה גם אתכה הרגתי ואותה החייתי.

ויאמר בלעם אל מלאך ה' חטאתי כי לא ידעתי כי אתה ניצב לקראתי בדרך...

יש דברים רבים שניתן ללמוד מהסיפור שמספרת כאן התורה, ואני רוצה להתייחס לשלושה עקרונות יסוד:

העיקרון הראשון: הקב"ה רוצה לא רק שנקיים את הציוויים האלוניים, אלא שנרצה בכל ליבנו לעשות את הטוב והישר בעיני ה'.

מדוע חרה אף אלוקים בבלעם הרי הוא מקיים את ציווי הקב"ה – 'ויאמר לו אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם ואך את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה'?

דבר תורה לשבת

מאת הרב גור גלון

אלא שהקב"ה כבר אמר לו: 'לא תאור את העם כי ברוך הוא', הקב"ה גילה לבלעם שעם ישראל הוא ברוך, והמגמה האלוקית היא לברך את ישראל, ובלעם התעלם, וביקש פעם שנייה ללכת עם בלק, ועוד שכפי שאמרנו רצונו נשאר לקלל את ישראל והוא מייחל בליבו להצליח לתמרן את הקב"ה ולקלל את ישראל, אז אמנם בלעם עשה את הציווי האלוקי, אבל הוא לא מכוון את רצונו לרצון ה', הוא לא מחובר לערכים והאידיאליים האלוקיים, והקב"ה לא רוצה רק שיעשו את הציווי, אלא שהאדם יהיה מחובר לרצון ה'.

יש את המילים ויש את מה שמעבר למילים, ומי שבאמת אוהב ה', לא מחפש רק את המילים אלא גם את מה שמעבר, גם את הכוונות והרצונות, כפי שמתאר זאת הרמח"ל:

הנה שורש החסידות הוא משאמרו חז"ל: אשרי אדם שעמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו. והענין הוא כי הנה המצות המוטלות על כל ישראל כבר ידועות הן וחובתן ידועה עד היכן היא מגעת, אמנם מי שאוהב את הבורא יתברך שמו אהבה אמיתית לא ישתדל ויכוון לפטור עצמו במה שכבר מפורסם מן החובה אשר על כל ישראל בכלל, אלא יקרה לו כמו שיקרה אל בן אוהב אביו שאילו יגלה אביו את דעתו גילוי מעט שהוא חפץ בדבר מן הדברים, כבר ירבה הבן בדבר ההוא ובמעשה ההוא כל מה שיוכל. ואע"פ שלא אמרו אביו אלא פעם אחת ובחצי דיבור, הנה די לאותו הבן להבין היכן דעתו של אביו נוטה לעשות לו, גם את אשר לא אמר לו בפירוש, כיון שיוכל לדון בעצמו שיהיה הדבר ההוא נחת רוח לפניו ולא ימתין שיצווהו יותר בפירוש או שיאמר לו פעם אחרת.

והנה דבר זה אנחנו רואים אותו בעינינו שיוולד בכל עת ובכל שעה בין כל אוהב וריע, בין איש לאשתו, בין אב ובנו, כללו של דבר בין כל מי שהאהבה ביניהם עזה באמת. שלא יאמר לא נצטוית יותר, די לי במה שנצטויתי בפירוש, אלא ממה שנצטווה ידון על דעת המצוה וישתדל לעשות לו מה שיוכל לדון שיהיה לו לנחת. והנה כמקרה הזה יקרה למי שאוהב את בוראו ג"כ אהבה נאמנת, כי גם הוא מסוג האוהבים ותהיינה לו המצות אשר צוויים גלוי ומפורסם לגילוי דעת לבד לדעת שאל הענין ההוא נוטה רצונו וחפצו ית"ש, ואז לא יאמר די לי במה שאמור בפירוש, או אפטור עצמי במה שמוטל עלי עכ"פ, אלא אדרבא יאמר כיון שכבר מצאתי ראיתי שחפצו ית"ש נוטה לזה, יהיה לי לעינים להרבות בזה הענין ולהרחיב אותו בכל הצדדין שאוכל לדון שרצונו יתברך חפץ בו, וזהו הנקרא עושה נחת רוח ליוצרו.

ועיקרון היסוד הזה נכון לא רק כלפי הציווי האלוקי אלא בכל החיים, לא די לעשות את מה שצריך, צריך האדם לפעול מהזדהות ואהבה, מחיבור עמוק והתקשרות, לערכים ולאידיאליים של מה שהוא עושה.

העיקרון השני: האדם מאשים במה שקורה לו את כל מי שמסביבו חוץ מאת עצמו – 'איולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף ליבו'.

מסביר המצודות:

דבר תורה לשבת

מאת הרב גור גלון

"אולת" - האיוולת שהאדם עושה היא מעקמת דרכו, כי על ידי איוולתו נכשל. ולבו לא כן ידמה, כי יזעף על ה' להרהר אחר

מדותיו

בלעם נתקל בבעיה ומיד מאשים את אתונו ומכה אותה, הוא מחפש את האשמים בחוץ, ולא מפנה את מבטו פנימה. זוהי תכונה שירשנו כבר מאדם וחוה, שכאשר יש בעיה מיד משליכים את האשמה החוצה, הנחש אשם!, האשה אשמה! – במקום לבחון היטב מה החלק שלנו, למרות שברור שזה הדבר החשוב ביותר, מה החלק שלנו, כי על החלק שלנו אנחנו אחראיים ואת החלק שלנו אנו יכולים לתקן!

העיקרון השלישי: אל תדון את האדם עד שתגיע למקומו!

בלעם רואה את האתון עוצרת, והוא מיד 'יודע', שהאתון עוצרת ללא כל סיבה מוצדקת, הוא מסתכל קדימה ולא רואה כל סיבה הגיונית, אז כנראה הסיבה לכך היא איזו שהיא גחמה של האתון, וממילא כך הוא מתנהג, הוא מכה, כועס וצועק. אבל האמת היא שאתה לא יודע מה האמת, אתה לא רואה ומרגיש כל מה שמי שלפניך רואה ומרגיש, אתה לא יודע מה עובר עליו, ולכן אתה לא יכול לדון אותו.

קל לחשוב שאתה נביא אלוקים, ומי שלפניך סתם חמור, ולכן ברור שאתה מבין ויודע מה נכון ומה טוב, והוא לא מבין ולא רואה.

אבל הרבה מאד פעמיים, אתה טועה, כי אתה לא רואה את כל התמונה, ודווקא מי שלפניך רואה את התמונה יותר טוב, לפעמיים אתה לא מכיר את כל הפרטים, והרבה פעמיים אתה פשוט לא יודע מה האיש שלפניך עובר. יהי רצון שנזכה ליישם את שלושת עקרונות היסוד הללו בחיינו, לרצות בכל לב את רצון ה', לדעת לקחת אחריו מלאה עלינו ולתקן ולא לדון את מי שמולנו.

שבת שלום!